

gnosecentes, accurrunt et complois manibus lugubres ejulatus emittunt. Inter quos tamen trepidi ac gementes exanime corpus accipiunt, cilicio sternunt, abluunt, sacerdotalibus, uti moris est, vestibus induunt. Perciperes ad hæc pietatis officia, quam pio affectu vivens pastor a suis ovibus diligebatur, cum in extinctu procederet tantæ charitatis ostensio ut nullus illi putaretur satis honoris detulisse, qui non lacrymantibus oculis manibus ejus ac pedibus devota oscula impressisset. Hinc superpositus feretro, fertur ad ecclesiam beatissimæ Virginis virginum, quam, sicut supra memini, a fundamento ipse construxit. Et ecce dum in sublimi gestaretur, ac præcedentibus iis, qui sonoris concentibus Deo laudes et preces offerebant, subsequente autem populo, qui amissum pastorem una cum monachis miseranda voce plangebant, apparuit gloria Dei, quæ doctas mentes docuit intelligere meritum mortui. Viderunt etenim, qui convenerant, niveam columbam de superis venientem expansis alis lento volatu protegere corpus antistitis. Igneam quoque spheram ad scuti feretis instar una cælo delapsam super feretrum intuebantur. Et admirantes unum et aliud signum, rogant ut qui non adverterent intueantur. Insonat clamor hinc et inde, fitque disruptio vocum laudationis divinæ; laus autem ipsa quo magis dirumpitur, magis augetur; rumpitur in canoris vocibus, augetur in jubilo cordis. Jubilant namque Deo pro gratia, quam in tanta multitudine monstrare in Patre suo dignatus est; per columbam videlicet ostendens simplicitatem et innocentiam pectoris ejus; per igneam spheram, fervens studium quo præditus erat in dilectione Dei et proximi animus ejus. Interim venerabile corpus oratorio infertur, cœptæ protectionis præfati ignis atque columbæ continuatione comitatum. At ipso deposito coram altari, visio quæ apparuit in australem ecclesiæ plagam prope altare divertit, quasi locum designans corporis sepeliendi. Quo facto intuentium oculis cælum remeans elapsa est.

Fama igitur obitus ejus circumquaque perlabitur, et illo die ac nocte subsequente quibus a sepultura corpus suspenditur, undique parvi ac magni utriusque sexus homines advolant, eorumque clamores

A suspensius atque lamentis permisti aera complent. Hos inter acerbior fletus monachos et inopes cruciabat; hos quia pastorem, patrem et advocatum; illos quia se in eo perdidisse adverterant totius vitæ subsidium, spem et consolationem. Fit igitur luctus omnium inæstimabilis, et adenata multitudo innumerabilis. Qua circumstante seseque super invicem comprimente, sepeliuntur sacratissimi præsulis artus in præfata nobilissimæ Virginis æde, loco videlicet divinitus pridem designato. Post hæc annuntiat depositio ejus his et illis, id est vel quos regendos sub pastoralis cura susceperat, vel quos a sæculari conversatione abstractos qualiter Deum in monachico habitu sequerentur instruxerat. Unde ex dulcedine recordationis ejus, cunctis qui intelligebant se fuisse filios ejus indicatur luctus communis. Ubi autem sæpe memoratus Æthelwinus dux rescivit gloriosum Oswaldum huic vitæ modum imposuisse, præ nimia angustia cordis infirmitas corporis, quæ illum tunc forte premebat, in tantum convaluit ut post modicum temporis sancto fine quiescens universæ carnis viam intraret, sepultus in ecclesia quam in Rameseia ipse et Pater Oswaldus de suo fabricarant.

Transit autem venerandus Deoque dilectus antistes Oswaldus ab hac vita ad vitam æternam in Kalendarum Martii, Transactis ab episcopatu, quo primo functus erat, triginta vel amplius annis. Conditumque est venerabile corpus illius, uti prædiximus, Wigornæ, in ecclesia gloriosissimæ Dei genitricis et perpetuæ virginis Mariæ. Sane ut gratia Christi designet mortalibus Oswaldum mundo mortuum sibi vivere, qui eum non quasi penitus mortuum requirunt, vere viventis et ante se multum valentis indicia in eo reperiunt. Quod ut evidentibus probemus argumentis, quæ per eum post mortem suam facta et ad nostram notitiam sunt perlata, paucis subnectere rati sumus. Sed ne judicemur de percipiendis indigni, si invenimur de perceptis ingrati, pro iis quibus scribendis animum dedimus, et jam effectum, prout Deus dedit, nacti sumus, sit ipsi omnipotenti Deo, Patri, Filio et Spiritui sancto laus et gratiarum actio per immortalia sæcula sæculorum. Amen.

Explicit Vita beati Oswaldi archiepiscopi et confessoris.

VITA S. DUNSTANI

ARCHIEPISCOPI CANTUARIENSIS.

AUCTORE EADMERO MONACHO.

INCIPIT PROLOGUS

Quia Deum in sanctis suis mirabilem prophetica voce laudare jubemur (*Psal. LXXII, 36*), eum in iis

quæ in sancto Dunstano primæ metropolis Anglorum pontifice mirabiliter operari dignatus est, quo

rumdam simplicium in bono fratrum non contem-
nendæ voluntati obtemperantes, usitato more lo-
quendi styli officio laudare decrevimus, scriptis quæ
alio quodam elocutionis genere ipsa gesta comme-
morant sapientum considerationi relictis. Cui ut-
licet insipiens acquiescerem, me nonnihil illexerunt
eadem scripta, eo quod in quibusdam nonnullis mo-
dum usitatæ narrationis excessisse videntur. Adduc-
tus etiam in hoc sum quorundam calumniis, qui
frequenter questi sunt et conqueri non desistunt au-
ctorem (50) ipsorum scriptorum vulgatæ rerum histo-
riæ non omnimodis concordasse. Quod non quidem
in miraculis, quæ de ipso Patre scripta sunt, ei sub-
repsisse confitemur. De quibus, verbi gratia, est
quod scribit episcopatum Wigornensem, cum ad eum
Pater Dunstanus electus et consecratus est, fuisse
in honore beatæ matris Dei Mariæ, cum revera
fuerit in honorem gloriosi apostolorum principis
Petri; et quod refert, secundum Edwardum, marty-
rem ex sanctimoniali femina natum, cum procul
dubio constet eum ex legitima conjugè procreatum;
et alia quædam in hunc modum. Quorum omnium
puram veritatem rogatus ab amicis meis tanto studio
investigare sollicitus fui ut quaque per Angliam, ubi
talium studia vigere sciebam et ipsemet ire non po-
teram, pro hoc ipso me mittere non pigeret, omnino
videlicet detestandum existimans a rerum limite
exorbitantia veritatem nosse volentibus dicto vel
scripto subministrare. Unde ne quis me quavis ar-
rogantiâ vel invidia ductum iudicet istis scribendis
manum imposuisse, fateor testimonium mihi perhi-
bente conscientia mea in ipsa veritate, a qua Chri-
stianum deviare non licet, quia nisi me humanæ
mentis cæcitas fallat, nil in hac parte quæ dixi vitia
valuere, sed solus amor veri, quo tantum Patrem et
præsentibus et secuturis omni seposita ambiguitate

(50) Auctor is Vitæ Dunstani, cujus errores Ead-
merus perstringit, nec Bridferthus fuit nec Osber-
nus. Ille enim neque de ecclesia Wigornensi beatæ
Virgini dicata, nec de Edwardi regis matre mentio-
nem intulit. Iste quidem ecclesiam Wigornensem
B. Virgini sacratam fuisse refert; de Edwardi autem
matre nil habet. Alium igitur ab Eadmero subinui
auctorem puto; quem Osbernus in præfatione sua
res gestas Dunstani stylo festivo pariter et bene

A commendare cupiebam. Nec in his meo sensu usus
sum, sed firma et cui non credere nefarium esse
credebam Patrum auctoritate subnixus, quos mihi
quondam attestatos fuisse recordor se res ipsas,
juxta quod eas describimus, certo relatu eorum qui
optime illas noverant cognovisse. Horum unum
Ægelredum scilicet, qui subprioris et cantoris offi-
cium in ecclesia Cantuariensi strenuissime per mul-
tum temporis administrabat, quique postmodum ob
religiosam prudentiam et prudentem religiositatem
suam Wigornensi ecclesiæ sub beatæ memoriæ Wul-
stano episcopo prælatus erat, et multis qui adhuc
supersunt notissimus fuerat, ne nudis solummodo
verbis agere iudicer, omissis aliis proponere cordi
fuit Hic Ægelrico Crecstensi episcopo homini ma-
gnarum rerum peritia prædico antehac diu adhæ-
serat, et ab eo multa de beato Dunstano, cui penè
contemporaneus fuit, didicerat; quæ ille ab iis qui
interesse meuerunt se accepisse fatebatur. Sunt
super hæc scripta veterum simpliciiori stylo digesta
et chronicorum abbreviatæ notationes, usque scri-
bimus attestantes. De iis autem quæ post sacra-
tissimum transitum ejus per eum facta significamus,
quædam ex litterarum monumentis, quædam ex pro-
prium sensuum approbationibus, quædam ex veridi-
corum virorum allegationibus, qui ea partim visu,
partim auditu, partim experimento in seipsis di-
dicerunt, omni remota scrupulositate, cognovi-
mus. Si quis igitur hæc legere dignabitur vel au-
dire, ita, quæso, legat vel audiat ut conscientie
meæ simplicitati non deroget. Nam ea non de vihero
studiosis, sed parvitati meæ meorumque similium
condescendere scientibus atque paratis, pro captu
meo descripta esse pronuntio. Non itaque se illis
quæ scribimus inaniter occupet, cui quod petimus
in mente non sedet.

ordinato conscripsisse tradit. Hujus enim scripta
quamvis incendio Cant. ecclesiæ anno 1070. con-
flagaverint, in Anglicum tamen sermonem translata
superfuisse idem Osbernus perhibet. Osberni quidem
librum Eadmero neque totum fuisse constat. Ipse
autem Osbernus omnia antiquiorum de rebus Dun-
stani gestis scripta perlegerat, eundemque Timpu-
thensis passim describere solet in Historia sua ms.
lib. XXI, in qua prolixam satis Dunstani Vitam dedit.

Explicit prologus.

INCIPIT VITA.

Beatus ergo Dunstanus, ex nobilissima gentis An-
glorum prosapia originem ducens, eo nobiliter in
hujus mundi latitudinem prodiit quo sub materni
sinus ipso adhuc angustia clauso divino miraculo
designatum est præclarum mundo per eum lumen
oriturum. Cum etenim mater ejus eo gravida spe
proliæ futuræ lætaretur, dies Purificationis beatæ Ma-

D tris Dei festivus illuxit. Multitudo igitur utriusque
sexus hominum pro excellentia tantæ festivitatis
circumquaque coacta fluxit ad ecclesiam, quæ anti-
quitus Glastoniæ de lignis ædificata in honorem erat
ejusdem Dei Genitricis cōsecrata. In qua multitu-
dine multos nobilitate dignitateque præcellens pater
sancti Dunstani, Herstanus nomine, cum Chyne-

di illa matie ejus ad Dei servitium properabat, ambo cœlicos quos pro ritu ipsius diei Deo offerrent deferentes. Jam missæ officium celebrari cœperat, etc.

(*Prosequitur Historiam Eadmerus stylo uberi. Res gestas eodem, quo Osleinus (31), narrat ordine; eadem eodemque loco refert miracula, stylo tamen longe alio. Simplicem et historicum Eadmerus adhibet, Osleinus magis affectatum et quasi declamatorium. Ex rerum et ordinis convenientia conjici poterit utrumque Dunstani gesta ex eodem fonte, Anglica scilicet Historia, potissimum hausisse. Ne inutili igitur repetitione lectorem gravemus, Eadmeri omnia prætermittenda duximus, nisi quæ aliorum narrationes aut corrigant aut egregie illustrent, præfati solummodo notas in margine codicis antiquitus appositas Edredi regis obitum anno 955, Edmuni 958, reponere.*)

Exin defuncto episcopo Londoniensi, quæsitum quis in episcopatum digne succedere posset. Et cum in hoc aliquantum temporis expenderetur, nec persona decens et idonea reperiretur, tandem electio omnium super Dunstanum versa est, et ipse pontificatum prædictæ Ecclesiæ suscipere communi cunctorum acclamatione coactus est. Utraque igitur Ecclesia, Wigornensis videlicet et Londoniensis, eo præsule gloriabatur, quandoquidem summa necessitate compulsus utriusque pontifex per nonnullum temporis spatium erat, utriusque sollicitudinis suæ curam impendens, utramque intus et extra sua defensione contra omnes æmulos muniens, in utraque officium pontificale opportuno tempore sedulus exsequens. En visio, quam supra descripsimus, in gladiis apostolorum partim impleta est, cum in episcopatu Londoniensi, qui ex nomine beatissimi apostoli Pauli celebris habetur, Dunstanus confirmatus est. Profecto namque gladium ipsius apostoli ipsi Ecclesiæ prælatus accepit, quia verbum Dei morem illius secutus subditorum cordibus excellenter infudit, et potestate, qua ille in virtute Domini Christi gloriatus est, ipse ad terrendos impios, ad demulcendum pios circumquaque usus est. Quod et in Ecclesia Wigornensi strenuus egit, quam in gladio beati Petri regendam suscepit. Siquidem episcopatus idem per id temporis in honorem ipsius gloriosi apostoli fundatus habebatur. Sed Oswaldus, vir sanctus et religiosus, quem in regimén ipsius Ecclesiæ beatus Dunstanus antistes Cantuariensis effectus sibi succedere fecit, quia clericos ibi degentes nec a pravitate sua convertere, nec inde eo, quod nobiles juxta sæculum atque potentes erant, quibat eliminare, construxit pene contiguam ipsi ecclesiæ ecclesiam beatæ Dei genitrici Mariæ, in qua ipse cum monachis, quos se proposuerat adunaturum, Christo serviret. Quod et factum est. Religio itaque monachorum contemptum clericis peperit, et vulgi conventum ab eis alienatum sibi assiduum fecit. Quid plura? Numerus clericorum passim minuitur, monachorum conventus in dies augetur. Quidam insuper ex ipsis clericis conversi numero illorum additi sunt. Hoc modo sedes pontificalis mutata est in ecclesiam Beatæ Mariæ semper Virginis.

A Memorato Odone archiepiscopo Cantuariorum ad perennis vitæ gaudia translato, immensum omnibus Anglorum Ecclesiis luctum suus transitus intulit, et innumeros populos acerbo mœrore percussit. Postulatus Dunstanus Odoni in patriarchatum sedis Anglorum succedere abnegat, suscepti regiminis onus satis grave sibi ad portandum, nedum majus superaddatur, esse protestans. Unde Ælfsinus Wentanæ urbis antistes per regni principes, quorum alios re præsentium, alios spe munerum futurorum ad hoc sibi fautores effecerat, archiepiscopatum rege annuente obtinuit. Qui post aliquot adeptæ dignitatis dies Romam pro archiepiscopatus stola petens, in Alpibus nimia frigoris asperitate correptus ultimum flatum ibidem emisit. Post quem substitutus **B** est in summum Ecclesiæ Dorobernensis pontificatum Birhtelmus Dorsatensis populi præsul, vir totus ex mansuetudine, humilitate et modestia factus. Verum ubi compertum est nihil in corrigendis vitiis, nihil in exercendis ecclesiasticis disciplinis, nihil denique virtutis seu constantiæ in eo esse ad tuendos bonos vel coercendos malos, ad Ecclesiam suam jussus rediit. Et ita sedes Cantuariensis a pontifice aliquantis diebus vacua sedit.

Itaque unanimis omnium electio Dunstanum inclamitat, illum solum se nosse vociferans, quem tanta sedes dignum valeret habere rectorem, præsertim cum a primævo ætatis flore vitæ sanctitas, morum gravitas, et cui nemo contrairerit eum perlustraverit invicta, constans et sequenda auctoritas. Hac ergo **C** Dunstanus acclamatione quasi voce vere divina constrictus primatem totius Britanniæ sedem regendam suscepit, et eam immensa omnium adjacentium Ecclesiarum ac populorum exultatione et gloria deductus ascendit. Post hæc temporis opportunitate accepta beatissimorum apostolorum Petri et Pauli limina petiit, et eum summæ sedis pontifex magno sinceræ dilectionis affectu illo venientem excepit, secumque postea familiarius agens, et agendo templum sancti Spiritus esse indubitanter agnoscens, magnifice illum honoravit, ac stola sui apostolatus, pro qua venerat, decentissime decoravit. Sicque delegata ei legatione apostolicæ sedis genti Anglorum pastorem ac salutis eorum provisorem destinavit. Itaque vir Dei Roma reversus, et in patriarchatum primæ sedis Britanniarum receptus, in ipsum mundi principem quasi gigas surrexit, et armaturam verbi Dei « a dextris et a sinistris » (*II Cor. VI, 7*) constanti virtute in eum vibrare, et membra ejus circumquaque debellare, prosternere cœpit et enervare.

D Inter hæc visionem, quam sibi in oblatione apostolicæ armaturæ dudum apparuisse descripsimus, mente revolvens, et eam jam in administratione regiminis duarum Ecclesiarum, Wigornensis videlicet et Londoniensis, firme impletam conspicuens, dicendum existimo per quid archiepiscopatus Cantuariensis, qui hos dignitate præcedit et in quo ipse

(51) Vide Patrologiæ tom. CXXXVII, col. 407, in S. Dunstano.

excellentiſſe ſedit, ei præſignatus ſit. Nimirum per verbum Dei, quod ſcriptum ſuſcepit in gladio beatiſſimi Petri, ſecundum quod illud rex Edrædus expoſuit, quando ei viſionem ipſam ipſe Dunſtanus, ut prædiximus, retulit. Sicque gladius Petri eccleſiam Petri, et verbum Dei eccleſiam Verbi Dei quæ Cantuariæ ſita eſt, ſignificavit. Exin videtur rationis dicere quid gladius beati Andreae cum cæteris oblatuſ prætenderit, quandoquidem ipſe in nulla eccleſia quæ ſub nomine ipſius apoſtoli conſecrata ſit, ſicut in prædictis tribus eccleſiis ſederit. Quod quidem, quantum attinet ad nos Anglos, quibus quid hoc ſit luce clariuſ patet, ſuperfluum reor dicto commemorare vel ſcripto. Propter externos tamen, ſi forte aliquando aliquo caſu iſta inter eos ceciderint, breviter dico illum merito cum gladio Petri verbo Dei inſcripto gladium ſuſcepſiſſe Andreae. Nam qui Eccleſiæ Cantuarienſi per pontificatum præſidet, Roſenſi eccleſiæ quæ ſub patrocinio beati Andreae ſubſiſtit per epſcopi institutionem, per horum et horum intus et extra-cum res exigit diſpoſitionem, utpote ſuo dominio præſidet.

Quis igitur in cunctis quæ religioni competunt Dunſtanus fuerit, videlicet cujuſ virtutis ad omnes omnium perſonarum injuſtitias deprimendas, ad bona quæque opera fovenda et munienda exiſtiterit, uſque hodie tota Anglia canit, nec opus eſſe arbitror ut me in illis ſcribendis fatiget grandis labor. Nonnulla tamen, quæ ab illis qui ex ejus tempore uſque ad nos per ſuccelluſ ætatum fluere acceperimus, compendioſo relato ſubiiciam, quatenus inde percipiatur veritas verborum quæ propoſuimus. Comes quidam præpotens cognatam ſuam illicito ſibi matrimonio copulaverat, et a Dunſtano ſemel, ſecundo et tertio redargutus, inceſtum ſuum divortio expiare volebat. Quapropter gladio Spirituſ ſancti a viro Dei perculluſ, a liminibus eſt ſanctæ Eccleſiæ ſeparatuſ. Qui typo attactuſ ſuperbiæ regem adit, Dunſtanum immoderate et impiæ ſeveritatis accuſat, regia ſanctione ſe ab ejus tyrannide liberum conſtitui queruloſa voce precatur et obſeratur. Cujus verbis rex acquieſcens, Dunſtano mandat ut hominem cum ea quam duxerat in pace mittere ſinat, et a quibus ſuſpenderat liminibus ſacris ipſum reſtituat. Miratur ille ad audita, et dolet religioſum regem per mendacem hominiſ linguam ante rei inquisitionem et examinationem eſſe ſeductum. Ponit tamen hominem ad rationem, et tam pro commiſſo crimine quam et propter injuſtam ſui criminationem apud principem terræ factam paulo durius increpat, cupiens eo modo ad pœnitentiam et correctionem cor illiuſ emollire. At ubi vidit ipſum non ſolum verbis ſuis non conſentire, ſed inſuper contumaci ſpiritu contra ſe fureſcitur, que, ſupra id quod eum ab ingreſſu domuſ Dei ſuſpenderat, ut dixi, omnem ei communionem fidelium donec a ſua pravitate diſcederet interdixit. Tunc ille, ſcipſo deterior effectuſ, immani eſt furore correptuſ, et nihil eorum quæ poſſidebat ali-

A cujuſ momenti reputans, ad hoc ſolum ſe totum ſtudebat impendere ut Dunſtano excitaret ſcandalum, et Chriſtianæ legiſ jugum, quo a ſua libidine coerebatur, ſibi faceret alienum. Legatoſ itaque ſuoſ Romam deſtinat, et talibuſ aſſueta quorundam Romanorum corda et ora in ſuam cauſam largo munere largiori ſponſione permutat. Quid deinde? Præſul apoſtolicæ ſediſ Dunſtano peccatori homini condeſcendere verbis ac litteriſ mandat, et cum Eccleſiæ gremio integre conciliare monet, hortatur, imperat. Ad quæ Dunſtanuſ ita reſpondit: « Equidem cum illum de quo agitur ſui delicti pœnitentiam gerere videro, præceptuſ domini papæ libentè parebo. Sed ut ipſe in peccato ſuo jaceat, et immunis ab Eccleſiaſtica diſciplinâ nobiſ iſultet et exinde gaudeat, nolit Deus. Avertat etiam Deus a me ut ego cauſa alicujus mortaliſ hominiſ vel pro redemptione capitiſ mei poſtponam legem quam ſervandam ſtatuit in ſua Eccleſia idem Dominuſ meus Chriſtuſ Filiuſ Dei! » Hæc ſibi relata illa audiens, et Dunſtanum ab iſ quæ certo diceret inflexibilem eſſe certiffime ſciens, excommunicationiſ ſuæ pœna cum hominum pudore conſtrictuſ, timore periculorum quæ talibuſ nonnunquam accideſe ſolent perterrituſ, obſtinaciam ſuæ mentis depoſuit, et, abdicato illicito conjugio, pœnitentiæ ſibi cultum impoſuit. Dunſtano namque generale totiuſ regni conciliuſ de obſervantia Chriſtianitatiſ celebrante, ipſe ſuimet oblituſ, nudis pedibuſ, laneiſ indumentuſ corpus amictuſ, virgâ manu ferent, concilio ſeſe medium ingeſſit, et ante pedes Dunſtani gemebunduſ et ejulans corruit. Quo viſo moti ſunt omneſ qui aderant ad pietatem, et ipſe Pater omnium majori præ cæteriſ pietate motuſ eſt. In vultu tamen ſervato diſciplinæ rigore, utpote hominem pleniter Deo reconciliare deſiderans, lacrymaſ ejuſ ad horam ſeveruſ ſuſtinuit, ac demum a toto concilio poſtulatuſ, lacrymanſ et ipſe culpam indulſit. Itaque ab excommunicationiſ vinculo abſolutuſ communioni fidelium gaudentibuſ cunctiſ cum reſtituit.

Alio tempore monetarij treſ, qui in poteſtate viri erant, cum falſa moneta capti ad ſubeundam pœnam hujſmodi hominibuſ per totum regnum promulgatam ſunt judicati. Quæ reſ Dunſtano abſcondi non potuit. Die ergo Pentecoſteſ idem Pater miſſarum ſolemnia celebraturuſ precuncatur utrum Dei populo ſtatuta juſtitia de ipſiſ monetarijſ facta fuerit an non? Reſpondetur eam ob reverentiam tanti diei in alium diem eſſe dilatam. « Nequaquam, inquit, ita fiet. Monetarij nempe, qui falſoſ ex industria denarioſ faciunt, fureſ ſunt, et eorum fuituſ nullum nocentiuſ eſſe cognoſco. Nam in falſa moneta quam faciunt totam terram ſpoliant, ſeducunt, perturbant. Ipſi diviteſ, ipſi mediocreſ, ipſi paupereſ in commune lædunt: et omneſ, quantum ſua intereſt, aut in opprobriuſ, aut in egeſtatem, aut in nihilum redigunt. Quapropter noveritiſ quia ego hodie ad ſacrificandum

Deo non accedam, nisi primo illi qui deprelensi sunt, eam quam in seductione totius populi promeruerunt subierint pœnam. Si enim in ultione tanti mali cum negotium me respiciat Deum placare supersedeo, quomodo illum de manibus meis sacrificium suscepturum sperare queo? Sed hæc licet crudelitati possint ascribi, Deo tamen patet intentio mea. Lacrymæ, gemitus atque suspensa viduarum ac pupillorum, clamor quoque vulgi totius mihi incumbit, et correctionem hujus mali deponit. Quorum afflictionem si, quantum in me est mitigare non intendo, et Deum qui gemitibus eorum compatitur nimis offendo, et alios ad idem malum exercendum promptiores et audaciores facio. » Dixerat, et pro pœna illorum qui manus erant perdituri pietate motus, lacrymis manat, ut satis esset videre de quo fonte procedebat edictum quod nonnullis videbatur crudele. Ubi vero audivit præstitutam justitiam factam, surrexit, ac lota facie ad oratorium exhilarato vultu abiens ait : « Quia Deum obediendo statutis justitiæ legibus audivi hodie, confido quod et ipse per misericordiam suam sacrificium de manu mea suscipiet hodie. » Cujus confidentiæ effectu privatus non est. Eo quippe inter sacrosancta missarum solemnia sacras manus extendente, et Deum Patrem omnipotentem ut Ecclesiam suam catholicam « pacificare, custodire, adunare et regere dignaretur toto orbe terrarum interpellantē, nivea columba multis intuentibus de cœlo descendit, et donec sacrificium consumptum esset, super caput ejus expansis et quasi immotis alis sub silentio mansit. Inter hæc quid animi gereret servus Dei? Quo amore, qua dulcedine, quo desiderio putas in Deo pascebatur, qui ex præsentī gratia Dei t. li visitatione fovebatur? Consumpto sacrificio, columba eadem in australem altaris partem declinavit, et super tumbam beati Odonis, cujus supra mentionem fecimus, se reclinavit, alis suis illam hinc inde complexans, et quasi rostro deosculans. Quod beatus Dunstanus intuens, et exinde meritum jacentis appendens, in tanta eum demceps reverentiā habuit ut quoties coram sepulcro illius transibat, genua flecteret. Cognomine quoque Boni in materna lingua post hæc eum semper nominare consuevit, videlicet Odo Segode, quod Latine sonat Odo Bonus. Quo cognomine ex eo tempore usque ad hanc nostram ætatem solet ab Anglis, maxime tamen a Cantuantis, nuncupari. Percantata missa, Dunstanus ab altari digreditur. Ministris autem ejus pro signo, quod acciderat, his et illis innuentibus, et alios ex fratribus ministerio pontificis affuturos suspicantibus, ipsi se in diversa tollunt, ac virum adhuc immensis ex præsentia gratiæ Dei lacrymarum imbribus madentem solum relinquunt. Et ecce dum casulam, qua inter sacra vestiebatur, deponeret, nec ullus adesset qui eam susciperet, disponente Deo suspensa pependit in aere, ne cadens in terram servum Dei a sua turbaret intentione.

A Per id ferme temporis rogatus a quodam viro nobili et religioso, dedicavit ei ecclesiam, quam ipse in suo fundo contruxerat. Ubi ad ministerium aqua deficiente, et ob hoc hominem nonnulla mœstitudine corripiente, famulus Dei præmissa prece terram baculo percussit, illicoque fons limpidissimus erumpens omnes qui præsentēs erant non modicum lætificavit. Qui fons usque hodie manans Dunstani nomen et meritum celebre facit. Idem Pater, a Cantuaria in remotiores villas suas opportunis spatiis hospitia sua disponens, apud Magaveldam, sicut et in aliis hospitiorum suorum locis, ligneam ecclesiam fabricavit. Quam ipsemet dedicans, dum ex more circumiret et eam ad æquinoctialem solis ortum minime versam perciperet, fertur quod transiens humero suo illam aliquantulum pressit, moxque mulatam a proprio statu in medium orientis tramitem pro voto convertit. Quod ipsum facile potuisse efficere nemo ambigit, nisi qui verbis Domini Christi, quibus fidem sicut granum sinapis habentibus promittit quod et in montem dicto transferant (*Luc. xvii, 6*), incredulus existit. Inter hujusmodi opera Dunstanus Deum semper in mente habere, Deo quidquid boni faciebat non sibi ascribere, magnum humilitatis, minimum elationis cor per omnia et in omnibus possidere.

Cum autem a sæcularium negotiorum occupationibus ei quies ardebat, modo contemplationi divinæ et orationibus incumberebat, modo sacrarum Scripturarum lectioni et earum expositionibus intendebat, modo fratrum exhortationi seu librorum emendationi sedulus operam impendebat. In compunctione vero lacrymarum tanta gratia præditus erat ut quoties eum sacris altaribus sisti vel aliquo officio pontificali fungi conspiceres, Spiritus sancti fervore mentem ejus accendi, et quæ ille exterius administrabat ipsum interius operari per indices ex oculis illius decurrentes lacrymas non dubitare. Hæc inter sibi et successoribus suis competentia tam infra muros urbis quam et in quibusque villis ad archiepiscopatum pertinentibus ædificia constitui, vel constituta, si qua ex parte diruta essent, renovari faciebat, se scilicet in istis non modo sibi, sed et multorum utilitati natum vivereque perpendens. Præterea cunctarum Ecclesiarum totius Britannicæ adjacentiumque insularum sollicitudinem strenuus gerebat, earum causas, quæ ad eum sicut ad primum et patriarcham quotie ferebantur, disponebat. Et quia vigilantī studio Domino Christo per omnia famulabatur, sæpe supernorum civium gaudus atque concentibus, ad quos anxie suspirabat, miscebatur, aliquando corpore vigilans, aliquando sancto sopore quiescens. Quodque fortassis non minus stupeas, per visum quædam a beatis spiritibus didici quæ ipse postea in servitio Dei canenda suos edocuit.

(*Sequitur Historia visionis de matre sua cuiusdam regi potentissimo desponsata; quam habes in Osberno.*)

Alio quoque tempore rex in die Dominica mane

venatum ivit, et Dunstanum, qui tunc forte secum erat, missam suam donec rediret differre petivit. Appropinquante igitur hora tertia, vir Dei ad ecclesiam procedit, et indutus sacris vestibus, regem, sicut, ei promiserat, expectabat. Stabat ergo cubitis innixus altari, orationi ac lacrymis deditus. Tum subito sopore leniter pressus, in cœlum raptus, et beatis angelorum agminibus associatus, audit eos summæ Trinitati in laudem modulatis vocibus decantantes atque dicentes *Kyrie eleison, Kyrie eleison, Kyrie eleison*. Quorum melodiam cœlestium contemplatur edoctus, ad se reversus est. Et conversus ad suos interrogat, Rexne venerit, an non. At ubi eum nondum venisse accepit, ad suas preces sese convertit. Factoque non grandi intervallo, iterum extra se ductus audivit in cœlis altisona voce dici: *Ite, missa est*. Ad quod cum *Deo gratias* responderetur, accurrentes clerici regis regem adesse vociferantur, sacerdotem ut festinantius Missam celebret obsecrant. At ille versus ab altari, Missam se habere pronuntiat et aliam se ea die celebraturum abnegat. Depositisque vestibus sacris, a suis de re inquiritur; quod latebat aperitur. Ex hoc itaque sumpto sermone regem in diebus Dominicis deinceps a venatu prohibuit. *Kyrie, eleison*, vero quod in cœlestibus didicit, suos docuit, idque multis in locis hodie sancta Ecclesia inter missarum solemnia canit.

Moris erat viro loca sancta, quando Cantuarie morabatur, uno tantum fideli socio comitatus noctu peragraré, et se inibi per compunctionem et contritionem cordis Deo mactare. Quadam igitur vice ad monasterium beatissimorum apostolorum Petri et Pauli, in quo beatus Augustinus et alii nonnulli de Patribus Ecclesie Christi Cantuariensis tumulati sunt, ex more circa mediæ noctis silentia perrexit, ibique Deo se diutius in oratione prostravit. Egressus vero ad oratorium beatæ Dei genitricis et perpetuæ Virginis Mariæ, quod in orientali ipsius monasterii parte situm fuerat, eadem facturum divertit. Cui appropinquans, audivit intus voces psallentium atque dicentium: *Gaudent in cœlis animæ sanctorum quæ Christi vestigia sunt secuti, et quia pro ejus amore sanguinem suum fuderunt, ideo cum Christo gaudent in æternum*. Ad hæc ille stupefactus, astitit ostio, ac per rimas illius introspicens (erat enim obseratum), intuetur oratorium totum immensa luce splendere, et quemdam cuneum candidatarum personarum ipsam antiphonam lætis concentibus resonare. Alio item tempore præfata pastorem ecclesie limina simili hora pari voto requiens, ubi inde discessit, memoratam sacratissimæ Virginis ædem preces illic Deo fusurus adire cœpit. Ecce autem ipsa beatissima virginum Virgo, comitata numero virginum choro, venienti viro occurrit, et summo cum honore susceptum ad suam ecclesiam quo tendebat ducere cœpit, præmentibus duabus de choro puellis illud Sedulii carmen itaque dicentibus:

Cantemus, sociæ, Domino, cantemus honorem.

Dulcis amor Christi personæ ore pio.

A Quos versus chorus virginum resumendo percantans, prædictæ binæ cantrices binos qui sequantur in ordine versus prosecutæ sunt:

Primus ad ima ruit magna de luce superbus.

Sic homo cum tumuit, primus ad ima ruit.

Sicque donec vir Dei perductus in oratorium esset, virgineus chorus primas et virgines binæ binos, juxta quod series hymni sese habet, versus modulatæ sunt. Propter hæc et horum similia facta insignis Pater Dunstanus quanti honoris, quantæ reverentiae, quantæve magnificentiae apud omnes bonos existerit, æstimo, quod qui talia Dei dona amplecti novit, ex magna parte, et me silente videbit. At iis qui potius in malitia quam in bonitate vitam agere satagebant, horrorem atque terrorem vultus ejus incutiebat, ut ab eo fugere quam ad eum accedere mallent. Omnes vero, qui perversa acta sua deserere et ad recta opera cupiebant transmigrare, vera pietate ac misericordia visceribus eum redundare sentiebant, et ultra humanam æstimationem consilium simul et auxilium suæ salutis in eo reperiebant. A remotis itaque terrarum partibus ad eum passim currebatur, et quo illum præeminere notum erat, Spiritus sancti consilium ab ipso petebatur.

B Si ad ista diaboli odium et invidia sæviebat, nulli mirandum. Sed quia se in perturbatione viri nihil posse, nisi quod verecundiam sui et ejus gloriam magnificaret, jam certo sciebat, ab ea qua illum sæpe fatigare solebat, impugnatione sese colubuit. Verum ut eum redderet conturbatum, Eadgaro regi, quem multum pro sua reverentia diligebat, laqueum gemebundæ deceptionis tetendit, et irretitum gravis peccati nævo involvit. Quadam enim vice idem rex in monasterium virginum, quod Wiltuniae situm habetur, venit, ibique captus specie cujusdam puellæ, quæ de nobilibus Anglorum nata inter sanctimoniales non velata nutriebatur, custodiebatur, eam suo colloquio adduci secretius jussit. Illa cum duceretur, timens pudori suo, raptum ab una sanctimonialium capiti suo velum imposuit, eo modo se protegi sperans, si forte rex quid inhonesti a se exigere vellet. Quam ipse velatam intuens, et quam subito, inquit, sanctimonialis effecta es. Arreptumque velum detraxit capiti ejus, illa conatu quo poterat frustra obnitente. Abusus siquidem ea est, et gravi scandalo quique per Angliam religiosi ex hoc mente vulnerati sunt. Quod scandalum eo vehementius fuit quo rex idem legitimam uxorem habebat Ælfledam videlicet, cognomine Candidam, Ordinæri præpotentis orientalium Anglorum ducis filiam, de qua et sanctum Eadwardum genuerat. Ubi vero res Dunstano innotuit, etc.

(Sequitur de correptione Dunstani et pœnitentia regis; de quibus vide Osbernum.)

C Ordo clericalis ea tempestate plurimum erat corruptus, et canonici cum presbyteris plebium voluptatibus carnis plus æquo inserviebant. Quod malum Dunstanus corrigere cupiens, fretus auctoritate Joannis apostolicæ sedis antisitis, apud regem

obtinuit quatenus canonici, qui caste vivere nollent, A Ecclesias quas tenebant depellerentur, et monachi loco eorum intromitterentur. Præsidebat ea tempestate Wentanæ Ecclesiæ præsul Athelwoldus, vir eximie sanctitatis, et educatione Patris Dunstani non parum insignis. Hic præscita de canonicis Ecclesiæ suæ, qui nimium sæculares existebant, voluntate Dunstani, monuit eos semel et sæpius mores et actus mutare, correctioris vitæ semitas, relictis feminis, arripere. At illi impræsentiarum quidem id sibi possibile esse negantes, voce corvina semper in crastinum correctionem sui pollicebantur. Quod ipse gnarus non diu sustinuit. Paratis nempe quamplurimis monachorum cucullis die quo communio *Servile Domino in timore* cantabatur, chorum intravit, vestes quas paraverat secum deferri faciens. Et projectis illis in medium, canonicis ait: « Animadvertistis quid modo cantaveritis? Animadvertimus, inquiunt. Igitur, inquit, si servire Domino in timore et ei vultis exultare cum tremore, apprehendite disciplinam, vestem videlicet monachilem, ne pereatis, sicut cantastis, de via justa (*Psal.* II, 11, 12). » Ad quod illi stupefacti, more solito inducias petunt, id se facturos in futuro promittunt. Tunc ille: « Mihi credite, amplius non credam huic vestræ sponsioni corvinae, sed aut disciplinam in præsentia apprehendetis, aut loci istius beneficiis et conversationi hinc eliminati jamjamque cedetis. » Itaque nonnulli ex illis statim abjecto clericali habitu monachi facti sunt, cæteris, juxta verba pontificis, de Ecclesia eliminatis. Cæterum quia isti qui ita noviter fuere conversi, regularis disciplinæ normam sine aliorum magisterio docte servare nequibant, monachi de Abendonia ab eodem pontifice adducti sunt, qui monasticæ institutionis tramitem ibi docerent. Clerici vero, qui ejecti sunt, citato gressu regem adeunt, judicium atque justitiam sibi de expulsionem sui fieri postulant. Refertur negotium ad audientiam Dunstani, et ipse eos æqua postulare pronuntiat. Igitur ex præcepto regis et archiepiscopi coit Wintoniam nobilitas regni totius, et rex cum sua conjugate adest, ad determinandum querelas negotii hujus. Surgunt hinc inde lites; quas Dunstanus propositis rationibus destruit omnes, Rationabiliter quippe cunctis ostendit clericos, qui a sorte Dei incorrigibiliter per pravitatem vitæ suæ dissiliunt, nil per rectitudinem sibi vindicare posse ex iis quæ Ecclesiis datæ sunt ad subsidium eorum qui in clericali pura conversatione sese custodiunt. Quibus auditis, ommissa omni controversia, rex et de principibus plures clericorum precibus ad pietatem usque permoti Dunstanum interpellant; quatenus hac sola vice parcat, et clericos, jam quid amodo si se non correxerint incursuri sint reipsa edoctos, de Ecclesia sua revestiat. Silet ille ad ista, quidquid potissimum de negotio sit agendum, demisso capite mente pertractat. Silentium ingens occupat omnes, et suspensi ad responsum pontificis erigunt aures. Tunc subito crucifixi Dei imago signo crucis in edito

domus affixa audientibus cunctis dixit: *Non fiet, non fiet. Judicastis bene, mutaretis non bene.* Tremefacto in his simul universo conventu, intulit Pater Dunstanus et ait: « Quid amplius vultis, fratres mei? Divina sententia definitum audistis negotium præsens. » Aiunt: « Audivimus vere. » Resederunt igitur monachi Wintoniæ deinceps securi, et, quoad clerici ipsi vixerunt, qui eos super causa ista inquietaret nemo fuit. »

Illis autem huic vitæ subtractis (52), filii eorum, cupientes recuperare quæ perdiderant in parentibus suis, Scotiam miserunt, et inde quemdam prægrandis, ut fama ferebat, eloquentiæ virum, Beinelmum nomine, magno conductum pretio in tuitionem suæ causæ contra Dunstanum adduxerunt. Conglobati ergo sub uno clericorum filii regem atque Dunstanum apud villam quæ dicitur Kalne in quodam cœnaculo consistentes reperunt, et armati rhetore illo qui suæ victoriæ spes maxima erat, antiquæ calumniæ coram eis jurgia promunt. Ad quæ Dunstanus his verbis brevi respondit: « Calumniam istam, quam movetis, divino ore jam olim definitam novimus; nec eam novo conflictu amplius in medium revocandam existimamus. Ego quoque grandævus sum, et vitæ meæ residuum, quod pauci temporis esse non nescio, in pace, si licuerit, transigere cupio. Laboravi, dum potui. Amodo totius laboris impatientis, Domino Deo causam Ecclesiæ suæ contra insurgentes hostes tuendam committo. » Dixit; et ecce solarium sub pedibus eorum qui adversus virum convenerant e vestigio cecidit, omnesque pariter præcipitatos in suo casu non modicum læsit. Ubi vero Dunstanus cum suis consistebat, nulla ruina domus, nullus emergerat casus. Hoc igitur modo calumnia clericorum est sopita, et usque hodie monachorum conversatio in ipsa ecclesia stabilita. Ejecti nihilominus per id temporis et alii quamplures clerici horum similes de suis ecclesiis sunt, et monachi in locum ipsorum substituti. Aucta est igitur religio per Angliam in tantum ut, quadraginta octo monasteria monachis vel sanctimonialibus instituerentur, cooperantibus beato Dunstano in hoc viris venerabilibus, Oswaldo videlicet, qui primo Wigornensis, postea fuit episcopus Eboracensis, et Athelwoldo Wintoniensi, quorum supra meminimus. Vitam itaque beati Dunstani et actus formidabant omnes qui incedere volebant juxta vias adinventorium suatum (*Psal.* LXXX, 15).

Inter hæc sopito negotio, quod regem Eadgarum, ne regio more coronaretur, detinuerat, Dunstanus adunatis episcopis, abbatibus et cæteris principibus cum tota regni ingenuitate, coram iis astante immu-nera populorum multitudine imposuit illi coronam regni, gaudentibus cunctis et jubilantibus Deo in voce laudis et exultationis. Ipso autem post biennium, quo hæc facta sunt, immatura morte præ-vento; Eadwardo filio suo totum regnum hæreditario jure reliquit. Qui Edwardus, cum in regem conse-

(52) Imo vix septennium, certe non decennium, conciliis Wintoniensi et Calnensi intercessit

erari deberet, nonnulli de principibus terræ con-
traire ne rex fieret nisi sunt, cum quia motum il-
lius severitatem, qua in suorum excessus acriter
sævire consueverat, suspectam habebant, tum quia
matrem ejus, licet legaliter nuptam, in regnum ta-
men non magis quam patrem ejus, dum eum genui
sacratam fuisse sciebant. Sed Dunstanus discretionē
et industriā confusus adolescentis, unum non me-
tuens, et observato paternæ hæreditatis et testa-
menti jure aliud contemnens, arrepto sanctæ crucis
vexillo medius constitit, et per rationem cunctis quæ
objiciebantur elisis, Edwardum regem constituit, et
constituto paternum affectum, consilium et auxilium
in omni negotio, dum vixit, exhibere curavit. Rex
quoque ita mores suos in omnibus et per omnia
componēbat, ita totum regnum sanctis legibus dispo-
nebat ut et actus ejus Deo placerent, et, eo quod in
suscipiendo regno ei contradixerant, quique sibimet
ipsis displicerent. Sed illo post aliquot annos per
fraudem novercæ suæ interfecto, Æthelredus filius
ipsius malæ mulieris in regnum substitutus est,
matris ignominia magis quam Edgari patris sui
solertia præditus. Cujus profectio non usquequaque
sedit Dunstano. Ideo tamen quod proximus regni
hæres existebat, complevit ei jus regium, sciens se
inoffensis legibus terræ atque principibus id non
posse transferre in quemquam alium. At tamen il-
lum solio regali votitum severo quodam verborum
tonitruo, quia per sanguinem fratris regnum obti-
nerat, increpavit; et quod in sanguine victurus,
ac posteri illius crudeli barbarorum incursu deva-
standi, tota etiam terra per plurima sæcula sævo
illorum dominatu foret depopulanda, prædixit. Quæ
licet se vivente eventura negarit, eventura tamen
omnimodo esse nimis veraci, ut in Chronicis legi-
mus et hodie videmus, prophetia asseruit. Accele-
rabit, cum sibi placuerit, omnipotens Deus, quam
subsecuturam promisit liberationem per tanti vatis
sui merita et intercessionem. Et quidem illum spi-
ritu prophetiæ claruisse non tantum hinc, sed et ex

A nonnullis aliis, quæ constat eum veraciter præ-
dixisse, confirmamus, et id subjecto exemplo pro-
bamus.

*Sequitur prophetia Dunstani de morte Ethelwoldi
Winfordensis, et Rossensis episcoporum; de qua con-
sule Osbernium.*

Ex Athelwoldi obitu gravis mœror Dunstanum
corripuit, cum quia tantī viri ingens solatium ami-
serat, tum quia cui potissimum teneræ adhuc statum
Ecclesiæ regendum committeret dubius fluctuabat.
Quos fluctus ingerebant animo ejus hinc monachi
nuper intromissi, hinc clerici ab ecclesia illa ejecti.
Monachi quippe suæ professionis vnum habere epī-
scopum præoptabant. Clerici vero sui ordinis homi-
nem sibi præfici desiderabant. Illi videlicet per mo-
nachum in ecclesia sibi collata cupientes solidari;
isti per clericum ecclesiæ sibi ablatæ sperantes re-
formari. Sed hæc providens sapientia et sapiens
providentia Dei citius determinavit. Nam per bea-
tum Andræam apostolum, cui speciali quodam di-
lectionis affectu Dunstanum adhæreere Deus concres-
serat, Dunstano mandavit quatenus nihil hæsitans
Ællegum abbatem Bathoniensem constitueret Wen-
tanæ Ecclesiæ summum sacerdotem. Lætatus est
Dunstanus in istis, et reddita Deo gratiarum actione
pro beneficiis suis, in Ællego perfecit quod ei per
apostolum suum Deus ipse præcepit.

multa de hoc viro, juxta quod multorum non
spernenda testimonia ferunt, adhuc litterarum me-
moriæ veraci stylo commendare possemus. Verum
ne incultæ narrationis prolixitate quemlibet grave-
mus, prætermisissis illis ad sacrum transitum ejus
enarrandum cor et linguam præparemus. Quod præ-
parare quia nostræ opis non est, oremus ut ipso, de
quo agimus, interveniente perficiatur ab eo, cujus
hoc donum et gratiam scimus esse.

*(Succedit narratio de Dunstani obitu et sepultura,
Osberno plane consona, nisi quod Osbernus corpus
ejus de terra miraculose levatum feria quinta fuisse
scribat; quod Eadmerus ipso, quo obit, Sabbato
contigisse ponit.)*

VITA SANCTI ODONIS

CANTUARIENSIS ARCHIEPISCOPI.

(Exstat sub Osberni nomine Patrologiæ tom. CXXXIII, col. 931, in S. Odone.)

EADMERI EPISTOLA AD GLASTONIENSES

Quo tempore Glastonienses asserebant se corpus patroni nostri sancti Dunstani habere

Glorioso conventui monachorum eœnolnī Glasto-
niensis, frater EDMERUS, unus ex minoribus bonitate
et scientia, Ecclesiæ Christi Cantuariensis filius et

D fratribus, fidelem amicitiam et charitativum servi-
tium in Christo Jesu Domino nostro.

Recordor me jam olim quadam vice ad vos ve-